

Vaig néixer a la Ciutat de l'Onyar, aleshores petita, al si d'una família humil. Tan humil que apedaçàvem la roba fins que ja no quedava res de la tela original i només s'aguantava pels adobs. A una distància successiva i curta, em van seguir dos nois. Als vespres sopàvem tots cinc a la cuina, una cofurna sense cap obertura a l'exterior i plena de fum. Junes o separades, hi flotaven pudors de resclosit, de fregits i de liniment Sloan, que la mare fregava a l'esquena del pare quan tornava de les serres. Il·luminada, la cuina, per una bombeta de 15w, nua i coberta, de cintura en amunt, per un cinturó de brutícia presa. Lligada directament als fils elèctrics que, trenats i recoberts de roba impregnada de pega, penjaven del sostre i conformaven un perfecte refectori i comuna de mosques.

Asseguts en caixes de fusta i el plat a la falda, menjàvem farro al voltant d'una estufa que consumia serradures. A través d'un tub que recorria el menjador, tirava el fum al carrer pel forat d'una planxa de zenc que va substituir un dels vidres de la balconera. Tot i aquest muntatge que hauria de funcionar com un rellotge, deixava més fum a dins no pas a fora. D'aquí provenia la fumera que ens feia llagrimejar, però nosaltres en culpàvem el pare.

Em feia gràcia el pare. Tothora el cigarret de picadura penjat del llavi i les volutes que li feien aclucar un ull. Malgrat tot, no la tocava mai amb els dits aquella burilla molla de babaies, les quals passaven del moll al marronós a mesura que s'acostaven a la punta vermella. Quan notava el pessic del foc, s'aixecava, obria la tapa de l'estufa amb el ganxo de l'atiador i l'escopia a la voracitat de les flames. Llavors se'n tornava a seure a la cadira. Ell sí disposava de cadira, i de balca, perquè tenia durícies al cul, deia.

Adjacent a la cuina hi havia un menjador petit, amb taula i cadires, que només utilitzàvem els dies de bon temps, perquè, encarat al nord i sempre humit hi feia molta fred.

L'únic detall que desentonava en aquella esplanada de misèria era un gerani vermell, dins d'un test a l'ampit de la finestra, que la mare cada dia al matí, com a primera feina, regava tirant-li un vas d'aigua.

Teníem un gat virat de blanc i taronja, un ull de cada color, amb el cos gros i el cap petit. Quan li deies alguna cosa, tant si ho feies cridant com amb veu manyaga, no s'ho rumiava i et contestava amb un miol llastimós, semblant al gemec d'una criatura. Els vespres, a l'hora de sopar, ens acompanyava. Llepava sobre els fogons els estris de cuina bruts, en comptes d'encalçar ratolins que ens els trobàvem per tot arreu: als calaixos de la calaixera, a sota el llit i, de vegades, t'acompanyaven menjant al mateix plat.

Un dia la mare va dir:

—Aquest gat è boig —va encanyonar una glopada de farro i va afegir—: s'ha de matar.

En acabat de sopar, el pare posava la cadira de canto al pedrís dels fogons, per poder veure'ns a tots. Hi recolzava el colze i s'aguantava el cap amb la mà. Llavors se sumia en un llarg silenci que nosaltres, els fills, no enteníem i la nostra mare penso que tampoc gaire. A vegades ronxava fluix o es tirava un pet, sec i sonor. Es despertava i deia: «Déu n'hi do, però no patiu que no fa pudor i m'ajuda a desembussar les clavegueres» i ben cofoi tornava a abaltir-se. Com podia ser que aquella imatge desprengués tanta autoritat? Penso ara que el pare enraonava poc, no perquè quan parlés tothom l'escoltés amb respecte i atenció, com pretenen les persones que volen mostrar superioritat, sinó simplement,

perquè no tenia res a dir. Nosaltres ens confoníem, pensàvem que l'autoritat emanava de la seva persona, quan realment, l'autoritat flotava a l'ambient i te la trobaves per tots els racons. Era l'essència del que ells anomenaven «El Espíritu Nacional».

Allò que la mare havia dit de matar el gat, vaig entendre que anava de broma, és clar. Doncs, es veu que no, perquè un vespre que jo dormia i el pare no havia tornat de la feina, ella i els meus germans, armats amb gaiatos gruixuts, el van tancar a la cuina i el van matar a cops de pal. Després, dins d'un sarró, el van anar a llençar a un descampat, convertit en garriga, per l'acció del temps i la merda que els veïns hi tiraven.

Els meus germans jugaven, tanmateix si digués que es barallaven probablement m'ajustaria més a la veritat. Ells vivien en el seu món, aliens a tot el que passava al seu voltant, sobretot aliens a mi. És clar. Què vols? Si ja eren dos i una nena no els servia per jugar a res. Les nenes a la cuina amb nines i fireta. Aviat vaig entendre que estava sola i m'havia d'espavilar. Em caldria molt coratge, però ho faria, i ho faria a la callada, perquè això, a part de mi, no importava a ningú.

El que de veritat interessava era que, mentre ells jugaven i el pare somiava, o el que fos, la mare i jo rentàvem plats i olles i fregàvem el terra. Un terra de totxos bastos i massissos, desgastats pel temps i quallats de clivelles que s'omplien de porqueria i ja podies fregar fort, que sempre es veien bruts. Després els homes se n'anaven a dormir i nosaltres dues esperàvem que l'estufa es consumís, netejar-la i reomplir-la de serradures per deixar-la a punt, perquè a l'endemà, la mare s'aixequés abans que ningú, l'encengués i tots trobéssim la cuina caldejada i el pare pogués escalfar el petricó de vi que es bevia per

acompanyar un plat d'ous ferrats amb xuies, que la mare havia de preparar-li. Això anava així i a tots ens semblava bé.

No sé si s'ha entès i per si de cas ho especifico que, això d'esperar que l'estufa es consumís, no era si no una excusa que aprofitàvem la mare i jo per tal de xerrar una estona de coses de dones. I ho dic en el bon sentit de la paraula, perquè normalment, aquest «coses de dones» a vegades es deia amb un to de menyspreu i, a vegades, carregat de molta mala llet.

En aquell món d'homes, estàvem soles, la mare i jo.